
**SOG'LIQNI SAQLASH TASHKILOTLARINING LOGISTIKA
TIZIMLARINI TUZISH**

Alimova Saboxat Gazievna

Toshkent tibbiyot akademiyasi,

Ijtimoiy fanlar kafedrası dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

Abduraxmanov Shaxriyor

Toshkent tibbiyot akademiyasi 3 bosqich talabasi

Madiyarova Farina

Toshkent tibbiyot akademiyasi 3 bosqich talabasi

Annotatsiya:

Logistikaning iqtisodiyot sohasiga kirib borishi katta ahamiyatga ega kompyuterlashtirishni boshqarish va xorijiy amaliyot shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda sog'liqni saqlash tashkilotlarini logistika modellarini tashkil etish va boshqarish sohasidagi jadal rivojlanayotgan infratuzilma bilan shug'ullanish.

Kalit so'zi: Logistika, sog'liqni saqlash, logistika yondashuvlari, moddiy oqim.

Logistika moddiy boshqaruv va unga tegishli axborot va moliyaviy oqimlarni ko'rib chiqadi, ya'ni jarayonlar bilan bog'liq barcha masalalarni qamrab oladi: xom ashyoning aylanishi, materiallar va tayyor mahsulotlar, oxirgi iste'molchilarning talablariga muvofiq etkazib beruvchilardan ishlab chiqarish korxonalariga olib kelish.

Hozirgi vaqtda Logistika fenomenini elliginchi yillardagi kibernetikani rivojlanish sur'atlari bilan taqqoslash mumkin. Logistikaning iqtisodiyot sohasiga kirib borishi katta ahamiyatga ega kompyuterlashtirishni boshqarish va xorijiy amaliyot shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda biz ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarish sohasidagi jadal rivojlanayotgan infratuzilma bilan shug'ullanmoqdamiz, uning shakllanishining nazariy muammolari yangi ilmiy yo'nalishni tashkil etdi. So'nggi 35 yil ichida logistikaning rivojlanishiga quyidagi asosiy omillar yordam berdi: sotuvchilar bozorini xaridorlar bozoriga aylantirish; transport vositalari va kommunikatsiyalardagi texnologik o'zgarishlar; zamonaviy kompyuterlarning paydo bo'lishi va tarqalishi; mahsulotlarning

tuzilishini o'zgartirish (tarkibini murakkablashtirish), tayyor mahsulotni olishdan oldin ularni qayta ishlash bosqichlari sonini ko'paytirish va ishlab chiqarish integratsiyasini tegishli ravishda kuchaytirish; xalqaro mehnat taqsimoti va kooperatsiyani kengaytirish; tizimlar nazariyasini ishlab chiqish va iqtisodiy muammolarni hal qilishda miqdoriy matematik usullarni qo'llash.

Hozirgi vaqtda inson, firma, jamiyat va tabiat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning ancha murakkab tizimi ishlab chiqilgan jamiyat deganda kompaniyaning butun muhiti tushuniladi: mahsulot xaridorlari, xom ashyo, materiallar, energiya, butlovchi qismlar etkazib beruvchilar, jamoat tashkilotlari, raqobatchilar, banklar, birjalar va boshqalar.

So'nggi yillarda sog'liqni saqlash tashkilotlarining iqtisodiy amaliyotida sezilarli o'zgarishlar ro'y berdi, logistika kontseptsiyasiga asoslangan resurslarni boshqarishning yangi usullari va texnologiyalaridan foydalanila boshlandi. Davolash-profilaktika muassasalarida logistika yondashuvlarini qo'llashning maqsadi davr va vaqt o'tishi bilan moddiy oqimlarni minimal resurslar bilan tashkil etish, amaliyotchilar va bemorlarning talablarini maksimal darajada qondirishni ta'minlashdir.

Tibbiy tashkilot sog'liqni saqlash sohasidagi cheklangan resurslarni rejalashtirish, tartibga solish, muvofiqlashtirish, nazorat qilish va tahlil qilish funktsiyalarini amalga oshirishga imkon beradigan sarflanadigan tibbiy mol-mulkni resurslarni boshqarish bo'yicha yirik makrologistik tizimning bir qismidir. Shunday qilib, alohida elementlar sifatida ishlaydigan tibbiyot tashkilotlarining ichki ishlab chiqarish logistika tizimlari butun tarmoq ishining ritmini belgilaydi va moddiy oqimlarning manbai hisoblanadi. Bundan tashqari, aksariyat hollarda tibbiyot tashkilotlarini resurs bilan ta'minlash o'ziga xos bo'lib, davlat xaridlari tizimi yordamida amalga oshiriladi, bu esa tibbiy xizmat siklining uzayishiga olib kelishi va ma'lum resurslar zaxirasiga ega bo'lish zarurligini keltirib chiqarishi mumkin.

Tibbiy tashkilotga kirishdan oxirgi iste'molchiga (bemorga) o'z yo'lida har kuni sarflanadigan resurslar (tibbiy buyumlar) oqimi bir qator ishlab chiqarish bo'g'inlaridan o'tadi. Korxona ichidagi bosqichda resurs oqimini boshqarish ishlab chiqarish logistikasining alohida holati sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Tibbiyot tashkilotida ishlab chiqarish logistikasining asosiy vazifasi resurs oqimlarini boshqarishning integratsiyalashgan tizimini yaratish va samarali ishlashini ta'minlashdir.

Tibbiy tashkilotda moddiy oqimni boshqarish – bu bir vaqtning o'zida moddiy va axborot oqimlarini ilgari surish, ulardan foydalanish bilan shug'ullanadigan va tayyor mahsulotlarni sotish - tibbiy xizmat ko'rsatish punkti bo'lgan tarkibiy bo'linmalarga maqsadli ta'sir o'tkazish jarayoni.

Ichki ishlab chiqarish logistika tizimining asosiy elementlari (bo'g'inlari) quyi tizimlar: tibbiy buyumlarni xarid qilishni tashkil etuvchi tibbiyot tashkiloti bo'linmalari; xarajatlar tibbiy mol-mulkini qabul qiladigan, tarqatadigan va hisobdan chiqaradigan tibbiyot tashkilotining dorixonasi; bemorlarga tibbiy xizmatlarni taqdim etish jarayonida to'g'ridan-to'g'ri tibbiy mahsulotlardan foydalanadigan va sarf materiallariga talab to'g'risida ma'lumot shakllanadigan tarkibiy bo'linmalar.

Tibbiy mahsulotlarni resurs bilan ta'minlashning logistika boshqaruvi butun logistika zanjirini doimiy monitoring qilish g'oyasiga asoslanadi. Tibbiy tashkilotning resurs ta'minotini ushbu nuqtai nazardan ko'rib chiqish ko'plab afzalliklarni ochib beradi. Davolash va diagnostika jarayonining ishtirokchilari sotib olingan mahsulotlarning xususiyatlari va assortimentiga ta'sir o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa tibbiy yordam sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Sog'liqni saqlashni tizim va xalq xo'jaligi iqtisodiyotini ushbu tizimni o'rab turgan muhit sifatida ko'rib chiqish orqali uchta mumkin bo'lgan vaziyatni modellashtirish mumkin: mamlakat iqtisodiyoti dinamik va muvozanatli, yuqori narxlar aholi salomatligining ahamiyati sog'liqni saqlashni rivojlantirish va uni sifat jihatidan yangi darajaga olib chiqish yo'llarini izlash uchun qo'shimcha mablag'larning yo'nalishini rag'batlantiradi; yuqori sifatli sog'liqni saqlash mamlakatning iqtisodiy ahvoli yomonlashgani sababli mablag' etishmay boshlaydi va yangi sharoitlarga moslashish yo'llarini izlashga majbur bo'ladi; sog'liqni saqlash tizimining tashkil etilishi bilan bog'liq bo'lgan holat darajasining muqarrar ravishda yomonlashishi iqtisodiy beqarorlik fonida yuzaga keladi, bu esa tashqi yordamni kutishga imkon bermaydi.

Belgilangan maqsadga erishish uchun tanlangan vosita va tadqiqot ob'ektiga muvofiq quyidagi asosiy vazifalar tizimi shakllantiriladi: ijtimoiy-iqtisodiy kategoriya sifatida sog'liqni saqlashni o'rganish va tahlil qilish; sog'liqni saqlash joyini ijtimoiy takror ishlab chiqarish tizimida milliy iqtisodiy tarmoq sifatida belgilash; sog'liqni saqlash tizimini iqtisodiy rivojlantirish tendensiyalarini aniqlash va jahon tajribasini O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlashni tashkil

etish va moliyalashtirishga moslashtirish imkoniyatini aniqlash; Sirdaryo viloyatida majburiy sug'urta fondlarining amaliy ish tajribasini o'rganish, ularni rivojlantirishning mumkin bo'lgan tendensiyalarini aniqlash; mintaqada davolash-profilaktika muassasalari faoliyatini tashkil etishni tahlil qilish (Sirdaryo viloyati sog'liqni saqlash tizimi misolida); O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy sug'urta tizimini isloh qilishning logistika asoslarini shakllantirish; tibbiy sug'urta sharoitida sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish kontseptsiasining logistika modelini ishlab chiqish; sog'liqni saqlash tizimini tashkil etish va moliyalashtirishni takomillashtirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash.

Sog'liqni saqlash nomoddiy tovarlar ishlab chiqarish sohasiga tegishli. Boshqa noishlab chiqarish sohalarida bo'lgani kabi, sog'liqni saqlashda ham o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy va tashkiliy-iqtisodiy munosabatlar vujudga keladi: birinchidan, nomoddiy tovarlarni (xizmatlarni) ishlab chiqarish, taqsimlash, almashtirish va iste'mol qilish bilan; ikkinchidan, ishlab chiqarish sohasi bilan faoliyat almashinuvi bilan; uchinchidan, ishlab chiqarish doirasidan tashqarida moddiy tovarlarni taqsimlash, almashtirish va iste'mol qilish bilan; to'rtinchidan, boshqaruv, tashkil etish, rejalashtirish, moliyalashtirish, rag'batlantirish, ya'ni boshqaruv mexanizmi bilan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Акопян А.С., Дарсигова Р.Б., Шиленко Ю.В. Проблемы структурного реформирования здравоохранения: отношение руководителей и специалистов/ Проблемы управления здравоохранением. М.: 2002. - № 4(5). – С. 26-32.
2. Бауэрсокс Д.Дж., Клосс Д.Дж. Логистика: Интегрированная цепь поставок. Пер. с англ. – М.: «Олимп-Бизнес», 2001. – 640 с.
3. Бокерия Л.А., Лищук В.А. Формирование концепции здравоохранения с использованием современных информационных и интеллектуальных средств. / Информационные системы и технологии в здравоохранении: Научные труды Российской научно-практической конференции. 28-29 мая 2003 г. – М.:РИО ЦНИИОИЗ, 2003 - С. 25-29.
4. Основы фармацевтической логистики: учеб. пособие / Г.Н. Андрианова, А.А. Каримова, И.П. Давыдов, А.Л. Петров; ФГБОУ ВПО УГМУ Минздрава России. — Екатеринбург : Издательство УГМУ, 2016. — 160 с.
5. <https://www.book.ru/book/920485>
6. <https://www.books-up.ru/ru/book/farmaceuticheskaya-logistika-aptechnogo-sklada-14826543/>

